

DiAMEnT

dostrzec i aktywizować
możliwości, energię, talenty

PROGRAMY ZAJĘĆ POZASZKOLNYCH

ŚWIAT TO MY WE ARE THE WORLD **PROGRAM ZAJĘĆ POZASZKOLNYCH Z JĘZYKA ANGIELSKIEGO DLA UCZNIÓW ZDOLNYCH KLAS I-III / IV LICEUM I TECHNIKUM**

Autorzy:
LUCYNA STASIK
MAGDALENA MAJKA
DARIA BOGACZ

NOWY SĄCZ 2013

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Szanowni Państwo

Oddajemy w Państwa ręce **Program zajęć pozaszkolnych z języka angielskiego dla uczniów zdolnych liceów i techników „We Are the World” opracowany w ramach projektu „DiAMEnT - dostrzec i aktywizować możliwości, energię, talenty”** – realizowanego w ramach Priorytetu IX *Rozwój wykształcenia i kompetencji w regionach*, Działanie 9.1.2 *Wyrównywanie szans edukacyjnych uczniów z grup o utrudnionym dostępie do edukacji oraz zmniejszanie różnic w jakości usług edukacyjnych*, współfinansowanego przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego Program Operacyjny Kapitał Ludzki w latach 2007 – 2013.

Program, który przekazujemy Państwu jako propozycję materiału metodycznego **został przetestowany** na zajęciach pozaszkolnych zrealizowanych w Powiatowych Ośrodkach Wspierania Uczniów Zdolnych w latach szkolnych 2010/2011 oraz 2011/2012 zorganizowanych i przeprowadzonych w ramach projektu DiAMEnT.

Program „We Are the World” ma charakter nowatorski i skierowany jest do uczniów, którzy wykazują się zdiagnozowanymi poznawczymi uzdolnieniami kierunkowymi z zakresu języka angielskiego.

Innowacyjność programu polega na tym, że proponuje się zajęcia dla uczniów zdolnych prowadzone metodą projektu z wykorzystaniem strategii PBL – problem based learning – uczenie się na bazie problemu / uczenie się w oparciu o problem - strategii edukacyjnej, która cechuje się tym, że uczymy się poprzez rozwiązywanie problemu. Realizujemy z uczniami projekt edukacyjny nie tyle dla uzyskania określonego produktu końcowego lecz przede wszystkim dla rozwiązania problemu, a poszukiwanie tego rozwiązania pozwoli nabyć uczniom określone umiejętności i poszerzyć wiedzę w danym obszarze tematycznym objętym projektem.

Program „We Are the World” został opracowany z myślą o zajęciach pozaszkolnych, ale może być także wykorzystany przez nauczycieli w ramach zajęć lekcyjnych bądź zajęć pozalekcyjnych poświęconych tematyce z zakresu języka angielskiego.

Program „We Are the World” **posiada obudowę metodyczną w postaci Materiałów pomocniczych** do programu, które zawierają materiały

merytoryczne i wskazówki metodyczne do realizacji projektów edukacyjnych zaproponowanych w programie.

Specyfiką Programu zajęć pozaszkolnych jest to, że został on opracowany dla etapu, nie ma więc tutaj podziału treści programowych na klasy. Taki charakter programu wynika z faktu, że adresatami są uczniowie zdolni, a ich możliwości i potrzeby nie zawsze są związane z poziomem klasy. Tak *Program zajęć pozaszkolnych* jak i *Materiały pomocnicze* są **otwartą propozycją**, z której nauczyciel i grupa uczniów zdolnych mogą skorzystać, mogą proponowane treści uzupełnić lub z niektórych zrezygnować, tematy projektów mogą przyjąć do realizacji w proponowanej formie, zmodyfikować je lub w ramach danego modułu sformułować nowy temat. Duża swoboda w wyborze treści uzależniona jest od możliwości grupy, ale przede wszystkim od zainteresowań uczniów, którzy powinni współdecydować o tematyce projektu oraz jego zakresie merytorycznym. **Te cechy odróżniają w sposób zasadniczy Program zajęć pozaszkolnych od programów nauczania przedmiotu,** które obligują nauczyciela do zrealizowania określonych treści programowych na poziomie danej klasy. *Program zajęć pozaszkolnych* nie obliguje nauczyciela do zrealizowania zawartych w nim treści w określonym czasie, ale jest pomocą w dobieraniu ciekawych treści przedmiotowych do realizacji projektów edukacyjnych. Zaproponowane w programie projekty edukacyjne w większości mają **charakter międzyprzedmiotowy**, dlatego też obok treści przedmiotowych proponuje się treści z innych dyscyplin, **które przy realizacji projektu pozwalają uczniowi na zdobycie umiejętności o charakterze interdyscyplinarnym.**

„We Are the World” wraz z obudową to program otwarty, który może stać się pomocą i inspiracją dla nauczyciela i uczniów w realizacji projektów edukacyjnych.

Nauczycielom i uczniom życzymy satysfakcji z realizacji ciekawych projektów edukacyjnych i radości wspólnego uczenia się.

Autorki programu

Zespół projektu DiAMeNT

I. Założenia dydaktyczno-wychowawcze programu

1.1. Założenia programowe

Program „We Are the World” został opracowany dla uzdolnionych uczniów szkół ponadgimnazjalnych do realizowania w ramach zajęć pozaszkolnych. Autorki zakładają jednak, że może on również być wykorzystany w procesie dydaktyczno-wychowawczym w szkole, np. w ramach zajęć kół zainteresowań, czy w indywidualizowaniu pracy z uczniem zdolnym. Zajęcia pozaszkolne realizowane w oparciu o ten program mają rozwijać umiejętności twórcze uczniów, ich uzdolnienia i zainteresowania językowe, dać im możliwość samorealizacji, samodoskonalenia, a ponadto kształcenia kompetencji społecznych w pracy z grupą.

Program został opracowany w oparciu o podstawowe założenie, że nauka języka obcego to nie tylko nabywanie kompetencji językowych, ale również interakcja społeczna nierozzerwalnie związana z ludźmi, ich kulturą, historią, zwyczajami i życiem codziennym. Dlatego też program umożliwia uczniom równoczesne rozwijanie znajomości struktur gramatycznych i leksykalnych, umiejętności komunikowania się przy zastosowaniu różnorodnych form wypowiedzi oraz zdobywania wiedzy o sobie i otaczającym świecie. Autorki przyjęły, że te kompetencje będą rozwijane równocześnie przy realizacji zadań we wszystkich modułach projektowych opracowanych w programie.

Program jest osadzony w założeniach pedagogiki humanistycznej, co oznacza, że uczeń jest podmiotem w procesie kształcenia, który dokonuje samodzielnych wyborów wykorzystując swoje zainteresowanie światem, ludźmi wokół siebie, buduje swoją niezależność i odpowiedzialność. Oczywiście konsekwencją takiego założenia jest przekonanie, że rolą nauczyciela jest przede wszystkim wspieranie uczniów w nabywaniu kompetencji, samodzielnym podejmowaniu decyzji i rozwiązywaniu problemów. Oznacza to pełną podmiotowość ucznia, który uczestniczy w procesie edukacyjnym nie tylko po to, aby wiedział, ale także, a może przede wszystkim po to, by umiał tworzyć.

Głównym celem programu jest postawienie ucznia w roli badacza poszukującego rozwiązania problemu, a w trakcie procesu badawczego poszerzającego swoje sprawności językowe: słuchanie, czytanie, mówienie, i pisanie w zakresie języka angielskiego. Dzięki takiemu założeniu poszczególne sprawności językowe rozwijane są w sposób zintegrowany przenikając się wzajemnie, co jest odzwierciedleniem ich autentycznego występowania w każdym języku.

Program przewiduje realizację zajęć metodą projektu z wykorzystaniem strategii PBL – problem based learning. W tradycyjnym rozumieniu metoda projektu to jedna z metod nauczania, zaliczana do metod praktycznych, aktywizujących, polegająca na samodzielnym realizowaniu przez uczniów zadania związanego z wytworzeniem produktu finalnego. W przypadku PBL tak pojmowany produkt jest raczej pretekstem do wyzwolenia w uczniach aktywności i chęci poszukiwania rozwiązań. Jest to szczególnie ważne w przypadku zajęć z języka obcego, gdzie często sam proces dochodzenia do rozwiązania problemu (zdobywanie i przetwarzanie informacji w języku angielskim) jest równie istotny jak osiągnięcie założonego na wstępie celu. Dlatego też uczniowie realizują projekt edukacyjny nie tylko dla uzyskania określonego produktu, ale raczej dla rozwiązania problemu, którego poszukiwanie pozwoli im nabyć określone umiejętności i poszerzyć wiedzę z wybranego obszaru tematycznego. Tak pojmowany projekt edukacyjny włącza się w nurt nauczania problemowego, którego niezwykle istotnym elementem staje się właściwe sformułowanie pytania problemowego (*driving question*). Ma ono pełnić rolę pytania napędzającego, które postawi ucznia w roli badacza i uruchomi proces poszukiwania rozwiązania. Aby pytanie problemowe spełniło swoją funkcję, nie może ono sugerować odpowiedzi lub zawężać spektrum możliwych odpowiedzi. W sensie praktycznym oznacza to, że pytania problemowe powinny być pytaniami otwartymi, zaczynającymi się od słów: Jak.....? lub Dlaczego...? Nie jest pytaniem problemowym temat projektu określony jedynie równoważnikiem zdania (np. „Organizacje ekologiczne” lub „Laureaci pokojowej nagrody Nobla”), gdyż sugeruje on opisowy, a nie problemowy charakter procesu dochodzenia do rozwiązania.

1.2 Cele nauczania

Program uwzględnia cztery podstawowe zakresy celów edukacyjnych w kontekście nauki języka obcego:

Cele językowe:

- rozwijanie w sposób zintegrowany sprawności mówienia, czytania, pisania i rozumienia ze słuchu,
- wzbogacenie zasobu funkcji językowych i słownictwa,
- opanowanie rozwiniętych struktur gramatycznych.

Cele poznawcze:

- rozwijanie znajomości wybranych aspektów kultury i nauki,
- poznanie różnych stylów życia i zachowania,
- zapoznanie się z metodami tworzenia różnych form ekspresji (film, blog, inscenizacja, i inne).

Cele etyczne:

- kształcenie postawy tolerancji i otwartości wobec siebie nawzajem,
- rozwijanie zainteresowania innymi kulturami i tolerancji wobec nich,
- promowanie postawy odpowiedzialności,
- rozwijanie poczucia własnej wartości.

Cele społeczne:

- rozwijanie umiejętności komunikowania się i pracy zespołowej,
- rozwijanie różnorodnych technik zdobywania wiedzy,
- pobudzanie aktywności twórczej.

II. Treści nauczania

Treści nauczania w programie „We are the world” zostały opracowane w oparciu o **Podstawę programową kształcenia ogólnego** w zakresie przedmiotu *Język angielski* dla szkół ponadgimnazjalnych, ale ze względu na fakt, iż adresowany jest do uczniów szczególnie uzdolnionych wykracza poza jej zakres. W związku z tym przyjęte treści nauczania obejmują następujące aspekty:

- ugruntowanie wiadomości i umiejętności nabytych na poprzednich etapach nauki i wykorzystanie ich w nowy sposób.

- rozwijanie integracji sprawności językowych z naciskiem na rzeczywiste umiejętności produkcji w języku angielskim (mówienie i pisanie).
- uzyskanie szerokiej kompetencji językowej, pozwalającej na swobodne operowanie językiem w bogatym repertuarze sytuacyjno-tematycznym, z uwzględnieniem tematyki kraju ojczystego oraz Europy i świata.
- nabywanie umiejętności językowych poprzez kontakt z autentycznymi wypowiedziami ustnymi i pisemnymi, z uwzględnieniem różnych rejestrów językowych, stylu formalnego i nieformalnego. Czytanie i słuchanie fragmentów tekstów literackich i innych tekstów autentycznych obszaru języka nauczanego. Podejmowanie prób kreacji (mówienia i pisania) w różnych rejestrach językowych.
- rozpoznawanie i rozumienie różnych odmian nauczanego języka.
- poszerzenie komponentu kulturowego obszaru języka nauczanego, z uwzględnieniem wiedzy o życiu i kulturze w innych regionach świata.
- korzystanie z wiedzy i umiejętności nabytych w trakcie nauki innego języka obcego oraz pozostałych przedmiotów.
- wprowadzenie ucznia w szerokie spectrum sposobów wykorzystania języka i normami socjokulturowymi, które pozwalają funkcjonować we współczesnym społeczeństwie.

Treści kształcenia zostały zaprezentowane w 10 modułach projektowych.

Moduł 1

Temat modułu projektowego: Mój wizerunek (*My image*)

Moduł 2

Temat modułu projektowego: Ratujmy świat (*Let's save the world*)

Moduł 3

Temat modułu projektowego: Pieniądze rządzą światem (*Money makes the world go round*)

Moduł 4

Temat modułu projektowego: Wojna i pokój. (*War and peace*)

Moduł 5

Temat modułu projektowego: Wynalazki zmieniają oblicze świata (*Inventions change the world*)

Moduł 6

Temat modułu projektowego: Jemy to co lubimy czy lubimy to co jemy?
(*One man's meat is another man's poison*)

Moduł 7

Temat modułu projektowego: Świat filmu (*Movies*)

Moduł 8

Temat modułu projektowego: Nie ma życia bez muzyki (*There is no life without music*)

Moduł 9

Temat modułu projektowego: Kto się boi sztuki współczesnej? (*Who's afraid of modern art?*)

Moduł 10

Temat modułu projektowego: Wiecznie młodzi? (*Forever young?*)

Zadaniem nauczyciela prowadzącego zajęcia z wykorzystaniem tego programu jest sprowokowanie uczniów do wybrania problemów zgodnych z ich prawdziwymi zainteresowaniami, a nawet sformułowanie wspólnie z uczniami innych, ciekawych pytań problemowych w ramach danego modułu. W związku z tym program zakłada dużą dowolność w doborze materiału nauczania i środków dydaktycznych – nie powinny to być podręczniki do nauki języka angielskiego lecz materiały autentyczne, których źródłem będzie przede wszystkim Internet. Aby ułatwić nauczycielom prowadzącym zajęcia dobór metod i technik pracy została stworzona obudowa metodyczna, która może posłużyć za źródło inspiracji. Należy pamiętać, że w żaden sposób nie ogranicza ona inwencji własnej nauczycieli i uczniów, przeciwnie – powinni oni poszukiwać własnych, kreatywnych rozwiązań, które przełożą się na ciekawe zajęcia i radość uczniów z odkrywania świata.

**MODUŁY
PROJEKTOWE**

MODUŁ I

I. Temat modułu projektowego: Mój wizerunek

(*My image*)

Cele operacyjne modułu projektowego

Uczeń:

- nabiera sprawności językowej w opisywaniu własnego i cudzego wyglądu zewnętrznego i ubioru oraz wyrażania opinii o nim, zwłaszcza przy zastosowaniu I i II okresu warunkowego – w mowie i w piśmie
- ćwiczy przedstawianie złożonych argumentów z zastosowaniem zwrotów typowych dla wyrażania opinii i spójników typu *because, although, so that, that is why*
- poszerza swój zakres leksykalny o zaawansowane słownictwo związane z ubiorem i wyglądem zewnętrznym
- rozwija umiejętności językowe poprzez kontakt z autentycznymi wypowiedziami ustnymi i pisemnymi na temat wyglądu zewnętrznego i sposobu ubierania się przedstawicieli subkultur oraz znanych osób
- rozumie możliwość wyrażania konkretnych treści poprzez styl i sposób ubierania się
- akceptuje współistnienie w społeczeństwie różnorodnych stylów ubierania się i wyglądu zewnętrznego

Kluczowe pojęcia:

autokreacja
wizerunek
subkultury

akceptacja społeczna,
środowiskowa

Proponowane tematy projektów

1. Jak poprzez swój wygląd zewnętrzny ludzie wyrażają swoją osobowość, poglądy, przekonania?
2. Jak sposób ubierania się wpływa na nasze życie?
3. Ludzie z pierwszych stron gazet - czyli w jaki sposób tworzy się medialny wizerunek?
4. W jaki sposób wykorzystać tradycje ludowe w modzie?

5. Kultura t-shirt'a – jakie postawy młodzi ludzie manifestują poprzez wybór przekazu na swoich podkoszulkach?

Propozycje materiału językowego

Gramatyka:

- zwroty typowe dla wyrażania opinii (*I think, I believe, In my opinion, I don't think that, I would say that, If I were you/him/her I would / wouldn't*),
- tworzenie argumentów na poparcie własnych wyborów (zdania złożone ze spójnikami: *because, although, so that, that is why*),
- zdania w I i II okresie warunkowym (*If you wear a t-shirt for a job interview, people will think that..., You shouldn't put on a suit and tie if you go to a football match. If I were you I wouldn't wear this hat.*).

Słownictwo:

- rzeczowniki (odzież, biżuteria, fryzury, makijaż itp.) i czasowniki (np. *put on, take off, get changed, get dressed, match, fit*) związane z modą i wyglądem zewnętrznym,
- przymiotniki wartościujące w opisie (*great, cool, inappropriate, dreadful*).

Formy wypowiedzi:

- opis wyglądu zewnętrznego,
- dyskusja,
- tekst do blogu,
- komentarz do pokazu mody, wystawy.

Opis założonych osiągnięć uczniów do modułu projektowego

Uczeń:

- formułuje zdania o wyglądzie zewnętrznym za pomocą konstrukcji warunkowych I i II typu
- wyraża opinie o wyglądzie zewnętrznym innych osób przy użyciu zaawansowanego słownictwa dotyczącego ubioru i wizerunku, z zachowaniem poszanowania dla odmiennych upodobań innych osób
- potrafi zidentyfikować symbole typowe dla niektórych subkultur
- potrafi uzasadnić swój wybór odzieży, fryzury itp.
- bierze udział w dyskusji o różnych typach wyglądu zewnętrznego

- pisze blog, w którym komentuje wygląd zewnętrzny, ubiór, makijaż itp. ludzi z pierwszych stron gazet
- tworzy przewodnik po subkulturach młodzieżowych opisując charakterystyczne cechy ich wyglądu, symbole itp.
- przygotowuje i komentuje pokaz mody inspirowanej motywami ludowymi
- przygotowuje wystawę t-shirtów prezentujących wybrany okres / styl wraz z opisem i wyjaśnieniem umieszczonych na nich motywów

MODUŁ II

Temat modułu projektowego: **Ratujmy świat**

(Let's save the world)

Cele operacyjne modułu projektowego

Uczeń:

- rozwija zintegrowane sprawności językowe, szczególnie czytanie i pisanie,
- poznaje zaawansowane wyrażenia opisujące zagrożenia środowiska naturalnego,
- stosuje określenia modalne w różnych czasach i używa zaawansowanych czasów przyszłych (*Future Perfect, Future Continuous*),
- opisuje przyszłość używając swobodnie zwrotów czasowych,
- potrafi zidentyfikować zagrożenia dla środowiska naturalnego w swoim otoczeniu i zachowaniu,
- jest w stanie dotrzeć do informacji o różnych organizacjach ekologicznych i ocenić krytycznie skuteczność i przydatność ich działań.

Kluczowe pojęcia

organizacje ekologiczne

globalne ocieplenie

gatunki zagrożone

emisja dwutlenku węgla

wymarciem

efekty zanieczyszczenia

środowiska

Proponowane tematy projektów

1. **Dlaczego na świecie istnieje tak wiele organizacji ekologicznych?**
2. **Które ze światowych organizacji proekologicznych byłyby w naszym otoczeniu najbardziej potrzebne?**
3. **Organizacje ekologiczne – bojownicy o słuszną sprawę czy „oszołomy”?**
4. **Jak ewoluowały poglądy naukowców na temat różnych zagrożeń dla środowiska naturalnego?**

5. Ekologia a polityka – czym kierują się politycy podejmując decyzje dotyczące środowiska naturalnego?

Propozycje materiału językowego

Gramatyka:

- czasowniki modalne w czasach teraźniejszym, przeszłym i przyszłym, formy twierdzące i przeczące (*should, must, be able, have to, be allowed to*),
- czasy przyszłe: future simple, future perfect, future continuous,
- zwroty czasowe na określenie przyszłości (*in a few years time, in the next decade, when we retire*).

Słownictwo:

- rzeczowniki i czasowniki służące do opisu różnych zagrożeń środowiska naturalnego (np. *pollution, pesticides, urban waste, contaminate, cause death and injury, spread*),
- podstawowe słownictwo naukowe związane z tematem modułu (np. *carbon dioxide, acid rain, toxic waste*).

Formy wypowiedzi:

- opis
- list / e-mail
- głos w debacie

Opis założonych osiągnięć uczniów do modułu projektowego

Uczeń:

- poprawnie stosuje czasowniki i konstrukcje modalne w czasach teraźniejszych, przeszłych i przyszłych
- używa zwrotów czasowych do opisywania przyszłości
- posługuje się strukturami leksykalnymi potrzebnymi do opisania złożonych problemów ekologicznych podczas debaty i w tekście pisanym
- potrafi opisać cele i formy działania wybranej organizacji ekologicznej
- potrafi napisać list / e-mail do wybranej organizacji ekologicznej wyrażający opinię o jej działalności lub opisujący lokalne problemy ekologiczne i proszący o radę / wsparcie w działaniach

- przygotowuje się do debaty na temat „Za i przeciw” działalności różnych organizacji ekologicznych
- bierze udział w debacie o związkach pomiędzy polityką i ekologią.

MODUŁ III

Temat modułu projektowego: **Pieniądze rządzą światem!**

(Money makes the world go round!)

Cele operacyjne modułu projektowego

Uczeń:

- rozwija sprawność rozumienia ze słuchu, oglądając programy o niehumanitarnym traktowaniu pracowników, zatrudnianiu dzieci, wykorzystywaniu zwierząt w laboratoriach kosmetycznych itp.,
- ćwiczy sprawności mówienia i pisania w trakcie debaty i przygotowywania dekalogu, odezwy lub kampanii informacyjnej,
- poznaje okresy warunkowe mieszane oraz konstrukcje składniowe typu: im...tym, jeden z ...,
- nabywa sprawności w stosowaniu strony biernej w czasach teraźniejszych, przeszłych i przyszłych,
- poznaje tło polityczne i sytuację życiową ludzi w krajach, gdzie produkcja jest najtańsza,
- potrafi dokonać świadomego wyboru towaru w oparciu o wiedzę o jego jakości, miejscu i sposobie wytworzenia.

Kluczowe pojęcia:

wyzysk pracowników

uczciwy handel (*fair trade*)

obóz pracy

kredyt hipoteczny

przymusowa praca dzieci

piramida finansowa

Proponowane tematy projektów

1. **Dlaczego niektóre organizacje nawołują do bojkotowania pewnych produktów?**
2. ***Fair trade* – jak zachęcać ludzi do kupowania produktów z tym znakiem?**
3. **Produkcja – handel – zysk – czyli jak chęć zysku wpływa na produkcję i handel?**
4. **Jakie szanse i zagrożenia wiążą się z decyzją o wzięciu kredytu hipotecznego?**

5. Dlaczego ludzie powierzają swoje oszczędności niewiarygodnym instytucjom finansowym?

Propozycje materiału językowego:

Gramatyka:

- konstrukcje składniowe typu: *im... tym...*, jeden z najgorszych (*the cheaper the better, one of the worst...*, etc.),
- strona bierna w czasach teraźniejszych, przeszłych i przyszłych (np. *It was manufactured by a seven-year old child. It is widely known that product from... etc.*),
- okresy warunkowe mieszane (*It wouldn't be so cheap if it hadn't been produced in Asia*).

Słownictwo:

słownictwo związane z produkcją towarów, eksperymentami laboratoryjnymi na zwierzętach, zaciąganiem pożyczek, lokowaniem oszczędności.

Formy wypowiedzi:

- opis,
- tekst odezwy,
- wystąpienie w debacie,
- poradnik.

Opis założonych osiągnięć uczniów do modułu projektowego

Uczeń:

- tworzy zdania warunkowe mieszane,
- tworzy przekonujące argumenty w mowie i w piśmie używając zdań w stronie biernej i konstrukcji składniowych typu: *im...tym*, jeden z ...,
- zna sytuację polityczną i społeczną w krajach, gdzie produkcja jest najtańsza,
- potrafi uzasadnić wybór takich a nie innych produktów dostępnych w handlu,

- tworzy „dekalog świadomego klienta”, odezwę typu „*Don't buy...*” protestującą przeciwko kupowaniu jakiegoś produktu w związku z niehumanitarnymi zasadami jego produkcji,
- przygotowuje w grupie kampanię informacyjną np. o wykorzystywaniu dzieci do produkcji towarów, o niehumanitarnym traktowaniu pracowników, o wykorzystywaniu zwierząt w laboratoriach kosmetycznych,
- bierze udział w debacie wykorzystując zdobyte informacje dotyczące produkcji towarów w różnych rejonach świata,
- przygotowuje poradnik dla młodego człowieka planującego wzięcie kredytu/ulokowanie oszczędności na lokacie.

MODUŁ IV

Temat modułu projektowego: **Wojna i pokój** (*War and peace*)

Cele operacyjne modułu projektowego

Uczeń:

- rozwija umiejętność czytania i mówienia podczas przygotowywania i przedstawiania prezentacji na temat wybranego współczesnego konfliktu militarnego,
- ćwiczy użycie czasów zaprzeczonych (zwłaszcza rozumienie ich zastosowania w tekstach pisanych),
- nabiera biegłości w tworzeniu zdań w II i III okresie warunkowym i z grupą modalną typu *perfect infinitive* w orzeczeniu,
- poznaje słownictwo związane z opisem działań militarnych i pokojowych akcji zmierzających do rozwiązania sytuacji konfliktowych,
- poznaje historię wybranych konfliktów na świecie (np. wojna w Wietnamie, wojna w byłej Jugosławii, „arabska wiosna”) i ich skutki,
- poznaje działania przywódców państw i innych polityków w obliczu konfliktów międzynarodowych,
- bada różnorodne metody rozwiązywania konfliktów militarnych,
- poznaje argumenty obydwu stron w konflikcie o prawo do posiadania broni.

Kluczowe pojęcia:

konflikt zbrojny

broń masowego rażenia,

inwazja

biologiczna, chemiczna

pokojowe metody

rozwiązywania konfliktów

Proponowane tematy projektów

1. **Zmiany systemowe - dlaczego w niektórych państwach następują pokojowo, a w innych powodują krwawe konflikty?**
2. **Jak zostać laureatem pokojowej nagrody Nobla?**
3. **Wojna sprawiedliwa – kiedy podjęcie działań zbrojnych może być właściwą drogą do rozwiązania konfliktu?**

4. Na ile prawo do posiadania broni wpływa na bezpieczeństwo obywateli?
5. W jaki sposób handel bronią przyczynia się do powstawania konfliktów zbrojnych na świecie?

Propozycje materiału językowego

Gramatyka:

- czasy przeszłe: *past perfect, past perfect continuous*,
- II i III okres warunkowy,
- zdania z grupą modalną w orzeczeniu (konstrukcja *perfect infinitive*, np.: *they might have avoided it if..., they should have agreed to...*).

Słownictwo:

- zwroty i wyrażenia związane z działaniami zbrojnymi i akcjami militarnymi,
- rodzaje broni (konwencjonalna, jądrowa, masowego rażenia).

Formy wypowiedzi:

- tekst do prezentacji,
- debata,
- scenariusz negocjacji,
- biografia.

Opis założonych osiągnięć uczniów do modułu projektowego:

Uczeń:

- rozumie zasady używania czasów zaprzeczonych, zwłaszcza w tekstach pisanych,
- używa poprawnie konstrukcji z II i III okresem warunkowym i z grupą modalną typu *perfect infinitive* w orzeczeniu,
- posiada bierną i czynną znajomość słownictwa dotyczącego działań zbrojnych i rodzajów broni,
- zna przyczyny powstawania konfliktów na świecie i sposoby ich rozwiązania,
- potrafi obiektywnie zaprezentować wybrany konflikt: jego przyczyny i racje zważnionych stron, oraz przedstawić własną opinię na temat sposobu jego rozwiązania,

- opracowuje scenariusz i bierze udział w symulacji negocjacji zważnionych stron wybranego konfliktu,
- tworzy album / stronę internetową o drodze wybranej postaci do otrzymania nagrody Nobla,
- bierze udział w debacie o prawie do posiadania broni.

MODUŁ V

Temat modułu projektowego: Wynałazki zmieniają oblicze świata

(Inventions change the world)

Cele operacyjne modułu projektowego

Uczeń:

- rozwija umiejętność słuchania i mówienia oglądając filmy science-fiction i przygotowując związaną z nimi prezentację multimedialną,
- ćwiczy użycie mowy zależnej i mieszanych okresów warunkowych w opisie wynalazków, które zmieniły oblicze świata,
- ogląda w oryginale anglojęzyczne filmy science-fiction,
- rozumie, jaki wpływ na życie jednostek i społeczeństw miały poszczególne wynalazki i dostrzega fakt, że nie wszystkie były wykorzystywane dla dobra ludzkości,
- potrafi wyobrazić sobie i opisać życie codzienne ludzi przed wynalezieniem urządzeń stosowanych dziś powszechnie.

Kluczowe pojęcia:

technologia

komputeryzacja

urządzenia elektryczne

i informatyzacja

i elektroniczne

zmiany społeczne

automatyka

Proponowane tematy projektów

1. Jaki byłby świat, gdyby niektóre wynalazki nigdy się na nim nie pojawiły?
2. Jakie współczesne rozwiązania technologiczne przewidzieli twórcy filmów science-fiction?
3. Koło, elektryczność, a może mikroprocesor – co jest największym wynalazkiem ludzkości?
4. Które wynalazki najlepiej potwierdzają powiedzenie: „Potrzeba jest matką wynalazku”?
5. Jak pomysły S. Jobs’a zmieniają XXI wiek?

Propozycje materiału językowego

Gramatyka:

- zdania twierdzące i pytające w mowie zależnej (*he predicted that people would communicate using wireless devices*),
- okresy warunkowe typu III i mieszane (*if e-mail hadn't been invented we would still send traditional letters*),
- zwroty *used to* i *would* dla wyrażenia przeszłości.

Słownictwo:

- nazwy urzędzeń i nowych technologii,
- przysłówki i czasowniki opisujące działanie różnego rodzaju urzędzeń elektronicznych i rozwiązań technologicznych.

Formy wypowiedzi:

- opis przedmiotu,
- tekst do prezentacji,
- tekst do pamiętnika,
- artykuł.

Opis założonych osiągnięć uczniów do modułu projektowego

Uczeń:

- używa mowy zależnej i mieszanych okresów warunkowych w mowie i w piśmie opisując zmiany technologiczne w ostatnim stuleciu i ich wpływ na nasze życie,
- potrafi opisać działanie różnych urzędzeń i zaawansowanych rozwiązań technologicznych wykorzystując odpowiednie słownictwo,
- bierze udział w konkursie na prezentację największego wynalazku w dziejach ludzkości,
- tworzy prezentację multimedialną, ukazującą związek pomiędzy pomysłami twórców filmów science-fiction a współczesnym rozwojem technologicznym,
- pisze pamiętnik opisując świat, w którym w przeszłości nie pojawiły się pewne wynalazki,
- pisze artykuł, np. „Potrzeba matką wynalazków”.

MODUŁ VI

Temat modułu projektowego: Jemy to co lubimy, czy lubimy to co jemy?
(One man's meat is another man's poison)

Cele operacyjne modułu projektowego

Uczeń:

- rozwija zintegrowane umiejętności językowe czytając i słuchając tekstów o zwyczajach żywieniowych w różnych kulturach i religiach,
- ćwiczy używanie czasów przeszłych, czasowników modalnych w stronie biernej oraz przedimków i określników ilości,
- poszerza słownictwo związane z różnymi rodzajami pożywienia, nazwami religii, grup kulturowych i regionów geograficznych, oraz poznaje zwroty na określenie zakazów i nakazów,
- poznaje różnice w sposobie odżywiania się osób należących do różnych kultur, wyznań i narodowości,
- dostrzega fakt, że 'inne' nie oznacza 'gorsze', rozumie, że powierzchowne ocenianie różnic międzykulturowych często mija się z prawdą,
- poznaje i rozumie zagrożenia wynikające z produkowania i spożywania jedzenia typu „fast food”,
- poznaje i docenia wartość tradycyjnych metod produkcji żywności.

Kluczowe pojęcia:

zwyczaje żywieniowe

różnice kulturowe

posiłki i ich przygotowywanie

zaburzenia żywieniowe

religie i ich wyznawcy

Proponowane tematy projektów

- 1. Dlaczego pewne produkty żywieniowe są zakazane w różnych kulturach i religiach?**
- 2. Jakie problemy związane z jedzeniem może mieć małżeństwo osób wychowanych w różnych kulturach (np. żydowsko – katolickie, chińsko – europejskie)?**

3. Kiedy jedzenie staje się obsesją - jakie są przyczyny anoreksji czy bulimii?
4. Jakie zagrożenia dla naszej cywilizacji niesie przemysłowa produkcja jedzenia?
5. Jakie są źródła popularności ruchu „Slow Food”?

Propozycje materiału językowego

Gramatyka:

- czasy przeszłe: *past simple, past perfect, past continuous*,
- strona bierna czasowników modalnych (*it must be prepared... it can't be eaten..., it has to be washed.... etc..*),
- przedimki i określniki (*any, some, much, many, a lot (of), a couple of, (a) little, (a) few*).

Słownictwo:

- rodzaje pożywienia,
- nazwy różnych religii i jej wyznawców, grup kulturowych, regionów geograficznych,
- zwroty na określenie zakazów i nakazów (*forbid, allow, it's necessary, it's against the rule*).

Formy wypowiedzi:

- opis (potraw, zwyczajów),
- tekst do prezentacji,
- tekst do pamiętnika.

Opis założonych osiągnięć uczniów do modułu projektowego

Uczeń:

- używa czasów przeszłych, czasowników modalnych w stronie biernej oraz przedimków i określników ilości,
- zna słownictwo potrzebne do opisywania zwyczajów żywieniowych w różnych kulturach,
- zna powody, dla których ten sam rodzaj pokarmu w jednej kulturze jest odrzucany a w innej akceptowany,

- potrafi wyjaśnić związek pomiędzy kulturą, tradycją i religią, a sposobem odżywiania się,
- pisze pamiętnik smakosza z podróży do dalekich krajów,
- pisze blog, wcielając się w sytuację osoby cierpiącej na zaburzenia żywieniowe,
- tworzy menu dla przedstawiciela odmiennej kultury, który ma spędzić jakiś czas w Polsce,
- tworzy menu promujące produkty żywnościowe wytwarzane lokalnie.

MODUŁ VII

Temat modułu projektowego: Świat filmu (*Movies*)

Cele operacyjne modułu projektowego

Uczeń:

- rozwija umiejętność słuchania oglądając filmy anglojęzyczne, czytania podczas zapoznawania się z recenzjami i scenariuszami filmowymi oraz mówienia i pisania wypowiadając się w mowie i w piśmie na temat wybranego filmu,
- poszerza zasób słownictwa związanego z treścią wybranych filmów,
- ćwiczy tworzenie zdań w mowie zależnej, zdań przydawkowych ze spójnikami *who, which, whose, that, where, why* oraz poprawnie używa przysłówków,
- potrafi streścić fabułę filmu z zachowaniem wagi jego poszczególnych wątków,
- dostrzega wady i zalety filmowych adaptacji dzieł literackich,
- dostrzega wychowawczą rolę seriali polegającą na edukowaniu społeczeństwa i łamaniu stereotypów,
- umie sformułować i poprzeć argumentami własną opinię krytyczną na temat wybranego filmu.

Kluczowe pojęcia:

gatunki literackie i filmowe

krytyka

fabuła

adaptacja

scenografia

reżyser

efekty specjalne

aktor

Proponowane tematy projektów

1. Książka a film – co zyskujemy, a co tracimy w filmowej adaptacji powieści?
2. Komedia, romans, kryminał czy horror – który z gatunków filmowych lubisz najbardziej i dlaczego?
3. Świat opery mydlanej – rzeczywistość czy bajka dla dorosłych?
4. Przepis na sukces - Jak zostali wybitnymi reżyserami wybrani twórcy filmowi i teatralni?

5. Jak aktorzy stają się wybitni i jak tworzy się wybitne role?

Propozycje materiału językowego

Gramatyka:

- mowa zależna w zdaniach twierdzących, przeczących, pytających i rozkazujących,
- zdania przydawkowe ze spójnikami *who, which, whose, that, where, why*,
- przysłówki częstotliwości, sposobu, stopnia, miejsca i ich pozycja w zdaniu (np. *she practically never leaves home, he was absolutely speechless*).

Słownictwo:

- przymiotniki i przysłówki używane w opisach osób i miejsc,
- czasowniki opisujące akcję filmu.

Formy wypowiedzi:

- streszczenie,
- recenzja,
- porównanie,
- głos w debacie.

Opis założonych osiągnięć uczniów do modułu projektowego

Uczeń:

- tworzy zdania twierdzące, przeczące, pytające i rozkazujące w mowie zależnej,
- prawidłowo używa przysłówków i spójników w zdaniu,
- streszcza fabułę wybranego filmu,
- przygotowuje prezentację multimedialną na temat wybranego reżysera filmowego i jego twórczości,
- bierze udział w debacie o fenomenie popularności oper mydlanych,
- porównuje treść książki z przekazem adaptacji filmowej i formułuje o niej krytyczną opinię,
- przygotowuje prezentację rozwoju artystycznego wybranego reżysera filmowego,
- pisze recenzję filmu lub sztuki teatralnej.

MODUŁ VIII

Temat modułu projektowego: **Nie ma życia bez muzyki**

(There is no life without music)

Cele operacyjne modułu projektowego

Uczeń:

- rozwija umiejętność czytania i pisania zapoznając się z tekstami utworów muzycznych i dokonując ich przekładu,
- ćwiczy umiejętność posługiwania formami gramatycznymi oraz słownictwem wynikającymi z wybranych tekstów utworów muzycznych,
- potrafi zrozumieć i dokonać analizy tekstu utworu muzycznego w języku angielskim,
- umie przetłumaczyć treść utworu muzycznego z j. polskiego na j. angielski i z j. angielskiego na j. polski,
- opisuje uczucia i emocje, jakie wzbudza w nim słuchanie ulubionych utworów muzycznych,
- zna biografie wybranych artystów świata muzyki.

Kluczowe pojęcia:

rodzaje muzyki

tekst utworu (*lyrics*)

zespół muzyczny,

przesłanie

wykonawca,

Proponowane tematy projektów

1. **Jakie treści przekazują w swoich utworach artyści, których najchętniej słucham?**
2. **W jaki sposób utwory muzyczne odzwierciedlają zmiany społeczne i historyczne?**
3. **Jakie problemy wiążą się z tłumaczeniem tekstów piosenek?**
4. **Jakie są powody tragedii w życiu niektórych wybitnych współczesnych muzyków?**
5. **Dlaczego muzycy współcześni coraz częściej decydują się na wykorzystanie elementów muzyki ludowej?**

Propozycje materiału językowego

Gramatyka i słownictwo

W związku z bardzo szerokim zakresem słownictwa i gramatyki jaki może pojawić się przy omawianych / prezentowanych przez uczniów tekstach piosenek w tym module nie wyszczególniamy zagadnień gramatyczno – leksykalnych wspólnych dla całego obszaru problemowego. Analiza tekstów utworów muzycznych w sposób naturalny będzie polem do rozwijania słownictwa i słowotwórstwa. Ważnym elementem rozwoju kompetencji językowych uczniów będzie również dostrzeżenie i zanalizowanie częstych w przypadku współczesnych anglojęzycznych tekstów do utworów muzycznych nieprawidłowości gramatycznych, ortograficznych i zwrotów z niskiego rejestru językowego.

Formy wypowiedzi:

- tekst tłumaczenia,
- tekst do piosenki,
- biografia.

Opis założonych osiągnięć uczniów do modułu projektowego

Uczeń:

- poznaje formy gramatyczne oraz słownictwo wynikające z wybranych tekstów utworów muzycznych
- rozumie i analizuje teksty utworów muzycznych w języku angielskim
- przygotowuje tłumaczenie tekstu wybranej piosenki z j. angielskiego na j. polski i z j. polskiego na j. angielski
- pisze własny tekst do muzyki wybranego wykonawcy
- prezentuje sylwetkę wybranego twórcy muzyki współczesnej

MODUŁ IX

Temat modułu projektowego: Kto się boi sztuki współczesnej?

(Who's afraid of Modern Art?)

Cele operacyjne modułu projektowego

Uczeń:

- rozwija zintegrowane umiejętności językowe ze szczególnym uwzględnieniem czytania i mówienia
- doskonalą użycie czasów teraźniejszych typu Perfect
- poznaje konstrukcję zdań podmiotowych typu *What I like most about this picturis..., What he wants to express is...*
- poszerza zasób słownictwa niezbędny do opisywania dzieł sztuki i komentowania wydarzeń artystycznych
- zna przykłady dzieł sztuki współczesnej i podstawowe prądy w sztuce współczesnej
- wyraża własne odczucia związane z odbiorem sztuki
- potrafi dostrzec przesłanie zawarte przez twórców sztuki współczesnej w ich dziełach i dokonać ich krytycznej analizy.

Kluczowe pojęcia:

twórcy i ich dzieła

percepcja sztuki

galerie

dziedziny sztuki

Proponowane tematy projektów

1. Dlaczego wielu ludzi nie uważa sztuki współczesnej za prawdziwą sztukę?
2. Na ile sztuka współczesna jest przejawem kultury wysokiej a na ile odzwierciedleniem rzeczywistości?
3. Jak we współczesnym świecie funkcjonuje artysta?
4. Dlaczego stawiane ostatnio w Polsce pomniki wzbudzają tak często sprzeczne emocje?
5. Jak sztuka współczesna może wpływać na wygląd przedmiotów codziennego użytku?

Propozycje materiału językowego

Gramatyka:

- czasy teraźniejsze: *present perfect*, *present perfect continuous*,
- zdania podmiotowe typu *What I like most about this picture is...*,
What he wants to express is...

Słownictwo:

- czasowniki *say*, *tell*, *express*, *reflect*, *show*, *indicate*,
- różne odcienie barw, kształty figur geometrycznych,
- zwroty na opisanie umiejscowienia różnych elementów dzieła sztuki
(*in the left upper corner*, etc.).

Formy wypowiedzi:

- głos w debacie,
- reportaż,
- tekst do prezentacji.

Opis założonych osiągnięć uczniów do modułu projektowego

- używa czasów teraźniejszych typu *Perfect* i zdań podmiotowych typu *What I like most about this picture is...*, *What he wants to express is...* w opisie działalności wybranego artysty lub dzieła sztuki
- poprawnie używa zwrotów i wyrażen leksykalnych niezbędnych do opisu różnych aspektów sztuki
- tworzy subiektywny album dzieł polecanych / niepolecanych
- tworzy relację z happeningu artystycznego w formie reportażu
- bierze udział w debacie na temat sztuki współczesnej
- przedstawia życie wybranego artysty wraz z krytyczną oceną jego twórczości.

MODUŁ X

Temat modułu projektowego: Zmiany demograficzne na świecie (*Demographic changes in the world*)

Cele operacyjne modułu projektowego

Uczeń:

- rozwija zintegrowane umiejętności językowe a zwłaszcza mówienie podczas prezentacji wybranego problemu demograficznego,
- poszerza słownictwo związane z problemami demograficznymi na świecie,
- dostrzega zagrożenia związane z zachodzącymi zmianami demograficznymi,
- potrafi przewidzieć, jakie będą w przyszłości skutki (np. na rynku pracy, dla gospodarki kraju) obecnej sytuacji demograficznej,
- potrafi zaproponować działania, które pozwolą uniknąć lub zmniejszyć w przyszłości skutki obecnej sytuacji demograficznej,
- opisuje sytuację demograficzną Polski i innych państw,
- rozumie, że indywidualne wybory życiowe poszczególnych osób (przejście na emeryturę, rentę, ilość dzieci) składają się na sytuację całego państwa i mają wpływ na innych obywateli.

Kluczowe pojęcia:

demografia

emigracja

populacja

emerytura

przyrost naturalny

rynek pracy

Proponowane tematy projektów

1. Jak są przyczyny i skutki starzenia się społeczeństw?
2. Jak różne kraje rozwiązują swoje problemy demograficzne?
3. Emigracja – na ile wybór, na ile konieczność?
4. Dlaczego większość krajów europejskich zdecydowała się ostatnio wydłużyć wiek emerytalny?
5. Jak emigranci zmieniają oblicze Europy?

Propozycje materiału językowego

Gramatyka:

- czasy przyszłe: zwrot *be going to*, *future simple*, *future continuous*, *future perfect*,
- formy *gerunds and infinitive* po czasownikach (np. *people prefer not to have*, *sociologists suggest opening more kindergartens*, *some groups insist on keeping the right to early retirement*).

Słownictwo:

- formy leksykalne potrzebne do omawiania danych liczbowych (*percentage*, *fraction*, *majority*, *minority*),
- czasowniki i przysłówki opisujące zmieniające się tendencje w zjawiskach społecznych (*rise*, *grow*, *fall*, *go down*, *rocket*, *plumet*, *increase*, *decrease*, *rapidly*, *dramatically*, *steadily*, *etc.*),
- słownictwo związane z problemami demograficznymi na świecie.

Formy wypowiedzi:

- tekst prezentacji z wykorzystaniem wykresu / grafu itp.,
- debata.

Opis założonych osiągnięć uczniów do modułu projektowego

Uczeń:

- używa czasów przyszłych i wybranych konstrukcji z formami *gerund and infinitive*,
- prezentuje ustnie dane liczbowe używając przedstawienia obrazowego (wykres, graf) popartego logicznym wyjaśnieniem,
- bierze udział w debacie na temat skutków starzenia się społeczeństwa,
- przygotowuje prezentację o przyczynach i skutkach emigracji w wybranym miejscu i okresie historycznym,
- ocenia skuteczność działań podejmowanych przez rządy różnych krajów mających na celu wpływ na liczbę urodzeń,
- pisze artykuł na temat wybranego problemu demograficznego do anglojęzycznej gazety.

Słownik terminów związanych z systemem wspierania uczniów zdolnych

- **Zdolności**

Wewnętrzne właściwości (różnice indywidualne), które sprawiają, że przy jednakowej motywacji i uprzednim przygotowaniu poszczególni ludzie osiągają w porównywalnych warunkach zewnętrznych niejednakowe rezultaty w uczeniu się i działaniu. (Z. Pietrasiński, 1975)

Takie wewnętrzne właściwości człowieka, które umożliwiają mu sprawność, biegłość, szybkość, niezawodność wykonania określonych operacji intelektualnych lub sensomotorycznych. (M. Chruszczewski, 2005)

Indywidualna, różnicująca ludzi właściwość psychiczna, związana z łatwością odbierania i przetwarzania informacji o świecie. (Szewczuk, 1975)

Właściwość ludzkiej osobowości posiadająca podłoże organiczne, warunkujące sprawne i skuteczne wykonywanie zarówno prostych, złożonych jak i bardzo skomplikowanych działań związanych z nauką lub pracą.

- **Rodzaje zdolności**

Zdolności ogólne niezbędne dla wykonywania podstawowych operacji intelektualnych, np. liczbowe, słowne

Zdolności specjalne inaczej kierunkowe, niezbędne dla wykonywania złożonych działań, związane z określonymi dziedzinami bądź formami działalności, np. plastyczne, matematyczne, muzyczne

Zdolności specjalne często są utożsamiane z uzdolnieniami (J. Strelau)

- **Uzdolnienia**

Określony układ właściwości , dzięki którym człowiek osiąga ponadprzeciętne (na tle grupy odniesienia) rezultaty w danej dziedzinie aktywności. Aktywność ta wymaga nie tylko operacji elementarnych, ale wykorzystania zasobów jako zorganizowanej sekwencji działań o wyższym stopniu złożoności. (M. Chruszczewski)

Wiążą się z określoną sferą aktywności, określane są jako zdolności „do czegoś”, do pewnych rodzajów czy dziedzin działalności (np. muzycznej, plastycznej, literackiej).

- **Talent / Szczególne uzdolnienia**

Szczególny przypadek uzdolnienia; taki układ właściwości fizycznych, zdolności oraz innych cech człowieka, dzięki którym osiąga on wybitne (na tle grupy odniesienia) rezultaty w danej dziedzinie aktywności. (M.Chruszczewski)

Najwyższy stopień rozwoju uzdolnień. (B.Hornowski)

Pojęcie wyższe hierarchicznie niż uzdolnienie – nie każda osoba uzdolniona ma talent, ale każda osoba utalentowana ma uzdolnienia specjalne; talent przejawia się w efektach działalności twórczej, która cechuje się nowością, oryginalnością, społeczną użytecznością i generatywnością; czynniki kształtowania talentu to: wysoki poziom uzdolnień specjalnych, iloraz inteligencji powyżej przeciętnej, wysoki poziom uzdolnień twórczych, struktura osobowości zapewniająca efektywność działań, aktywność własna, środowisko sprzyjające rozwojowi uzdolnień oraz czynnik losowy.

- **Uczeń zdolny, uczeń uzdolniony**

Uczeń zdolny to taki, który z **racji wysokiego poziomu zdolności ogólnych** w podobnych warunkach przewyższa innych uczniów w wykonywaniu tych samych działań, wykazując **silne zaangażowanie w zadanie**; jego osiągnięcia są zwykle wysokie, oryginalne i **twórcze**.

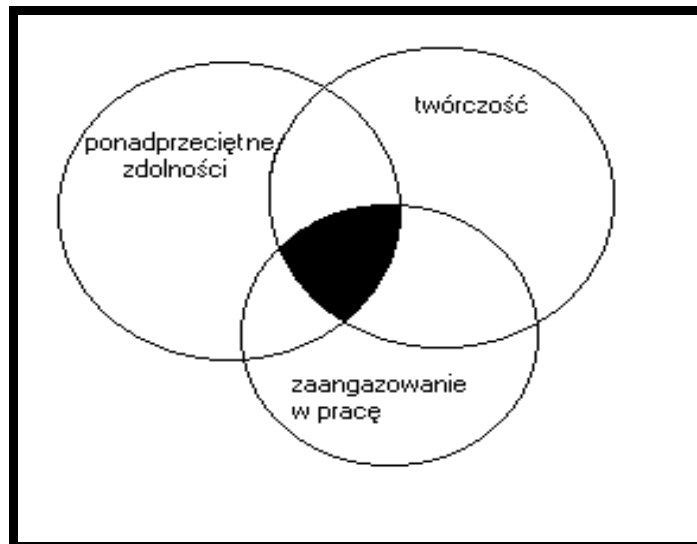
W przypadku **wysokiego poziomu zdolności specjalnych** używa się określenia **uczeń uzdolniony**

- **Trójpierścieniowy model zdolności Josepha Renzulliego**

Na zdolności składają się:

- ponadprzeciętne możliwości intelektualne,
- wysoki poziom zdolności twórczych (dywergencyjnych).
- zaangażowanie w pracę

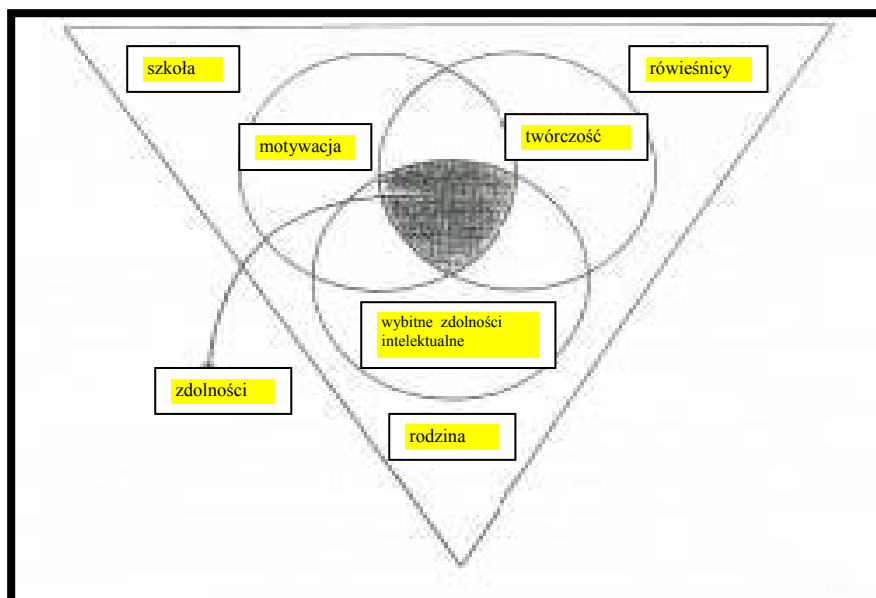
U osób wybitnie zdolnych występuje ścisła interakcja między tymi trzema zespołami cech. Inteligencja, uzdolnienia kierunkowe oraz twórczość (zdolności dywergencyjne) decydują o jakości i poziomie wytworów oraz działania. Czynnikiem „zaangażowanie w pracę” umożliwia twórcze działanie.

Trójpierścieniowy model zdolności J. S. Renzulliego.

- **Wieloczynnikowy model zdolności Franza J. Mönksa**

Zdolności są warunkowane nie tylko wysokim potencjałem intelektualnym, twórczością i odpowiednią motywacją, lecz także czynnikami środowiskowymi, zwłaszcza oddziaływaniem rodziny, szkoły i grup rówieśniczych - Limont, 1994. W przypadku, gdy któryś z czynników nie współdziała z pozostałymi występuje utrudnienie bądź hamowanie rozwoju zdolności.

Wieloczynnikowy model zdolności F. Monksa

- **Inteligencja**

Zdolność przystosowywania się do okoliczności, oparta na dostrzeganiu abstrakcyjnych relacji, korzystaniu z wcześniejszych doświadczeń i skutecznej kontroli nad własnymi procesami poznawczymi - E. Nęcka;

Umiejętność adaptacji do warunków środowiska, dopasowania środowiska do własnych potrzeb i wyboru kontekstu najbardziej odpowiedniego dla zadowalającego działania - R Sternberg, E. Nęcka

Rodzaje inteligencji:

- **matematyczno-logiczna** - przejawiająca się między innymi rozumieniem opartym na operowaniu abstrakcyjnymi symbolami oraz poszukiwaniem harmonii i porządku – dostrzeganiem związków przyczynowo-skutkowych oraz wewnętrznych struktur złożonych systemów, formułowaniem wniosków na podstawie fragmentarycznych informacji, szacowaniem wielkości, przeprowadzaniem dowodów, tworzeniem modeli i wysuwania hipotez;
- **językowa** - znajdująca wyraz w uczeniu się poprzez uważne słuchanie i czytanie tekstów oraz prowadzenie dyskusji, szukaniu własnych form ekspresji werbalnej i wykorzystywaniu języka, zgrabnym naśladownictwie lingwistycznych cech innych ludzi, nadawaniu wypowiedziom słownym rytmu i tworzeniu pojęć;
- **muzyczna** - dla której charakterystyczne jest wyczucie rytmu, rozpoznawanie układów dźwięków i zmian ich brzmienia, rozpoznawanie i rozróżnianie poszczególnych instrumentów muzycznych, zainteresowanie grą na nich i łatwość jej uczenia się, poszukiwanie własnych form wyrazu muzycznego, skłonność do improwizacji, reagowanie na zmiany w muzyce zmianami nastroju;
- **wizualno-przestrzenna** - dla której typowe są: uczenie się poprzez obserwowanie i tworzenie pamięciowych map, rozwinięta wyobraźnia, łatwość odtwarzania obrazów i ich przetwarzania oraz przewidywania ruchu obiektów, skłonność do sporządzania wykresów, map i innych schematów wizualnych, dobra koordynacja ruchów własnego ciała w przestrzeni;

- **cielesno-kinestetyczna** – przejawiająca się koncentracją na bodźcach związanych z dotykiem i ruchem, uczeniem się poprzez wykonywanie określonych działań, dobrą koordynacją fizyczną, wycuciem czasu, skłonnością do utrzymywania aktywności motorycznej oraz wyrażaniem za jej pośrednictwem emocji i myśli, dbałością o rozwój fizyczny, zręcznością i wdziękiem;
- **interpersonalna** - wyrażająca się w spostrzeganiu zdarzeń z różnych punktów widzenia, trafnym rozpoznawaniu myśli i uczuć innych osób oraz interpretowaniu ich zachowań, skutecznym komunikowaniu się werbalnym i pozawerbalnym, reagowaniu na potrzeby i poglądy ludzi, łatwości nawiązywania, kształtowania i utrzymywania relacji z nimi oraz wywierania na nich wpływu;
- **intrapersonalna** - dla której charakterystyczna jest rozwinięta świadomość własnych emocji, motywacji i myśli, postępowanie zgodne z własnymi standardami i celami, docenianie i dążenie do rozwoju wewnętrznego, refleksyjność, zainteresowanie historiami życiowymi przejawiające się na przykład czytaniem dzienników i biografii, podejmowanie prób odpowiedzi na pytania natury. Gardner, 2002

- **Uczeń zdolny w rozumieniu psychologicznym**

To taki uczeń, który posiada ponadprzeciętny iloraz inteligencji i określone charakterystyki osobowości, takie jak motywacja wewnętrzna i wysoka samoocena oraz jest twórczy, co oznacza, że potrafi wykraczać poza schematy, nie obawia się przyjmowania nietypowych punktów widzenia i poszukiwania nowych rozwiązań.

- **Uczeń zdolny w rozumieniu potocznym, także często szkolnym**

To taki uczeń, który dobrze się uczy i ma wzorowe zachowanie, jest posłuszny i grzeczny.

- **Twórczość**

Proces którego rezultatem jest stworzenie jakiejś nowości, mającej szansę przetrwania oraz odpowiadającej oczekiwaniom grupy ludzi stanowiącej w danym czasie określone środowisko społeczno-kulturowe. (M. Stein, 1997)

Aktywność przynosząca wytwory. (Z. Pietrasiński 1969)

Proces generowania nowych form zachowania. (Nęcka, 2001)

- **Myślenie konwergencyjne**

Aktywizuje się w sytuacjach problemowych, które ograniczają się w zasadzie do jednego rozwiązania, do jednej poprawnej odpowiedzi (np. testy wiadomości czy większość zadań matematycznych)

- **Myślenie dywergencyjne**

Włącza się w trakcie rozwiązywania problemów o wielu równie dobrych, możliwych rozwiązaniach.

- **Kreatywność**

Cecha indywidualna osób polegająca na zdolności do wytwarzania nowych pomysłów. (E. Nęcka, 2000);

Jest zdolnością człowieka do tworzenia wytworów nowych i wartościowych – to znaczy cenniejszych pod jakimś względem (estetycznym, praktycznym, naukowym itd.) od tego, co było do tej pory. (K. Szmidt, 2008).

- **Myślenie pytajne**

Dostrzeganie, formułowanie i reformułowanie pytań problemowych, wynikających z zaciekawienia i konstruktywnego niepokoju poznawczego. (Szmidt, 2006)

- **Osobowość twórcza**

Zespół dyspozycji poznawczych, emocjonalno-motywacyjnych i behawioralnych, który umożliwia jednostce reorganizowanie dotychczasowych doświadczeń, odkrywanie i konstruowanie czegoś dla niej nowego i wartościowego. (K. Szmidt 2001)

- **Postawa twórcza**

Ukształtowana (genetycznie i poprzez indywidualne doświadczenie) właściwość poznawcza i charakterologiczna, wykazująca tendencje, nastawienie lub gotowość do przekształcania świata rzeczy, zjawisk, a także własnej osobowości [...] aktywny stosunek do świata i życia, wyrażający się potrzebą

poznawania, przeżywania i świadomego (co do celu, a nie procesu) przetwarzania zastanej rzeczywistości i własnego „ja”. (S. Popek, 1988)

- **Zjawisko NiL**

Nauczyciel eksploatujący przez lata rutynowo te same strategie nauczania, wykorzystujący tę samą wiedzę, kładący nacisk na adekwatność wypowiedzi i poprawność zachowań wywołuje w uczniach opisywane przez J. Kozielskiego (1996) „*zjawisko NiL*” – nudę i lęk.

- **Treningi twórczości**

System ćwiczeń stosowanych doraźnie w celu zwiększenia potencjału twórczego jednostki lub grupy osób. (E. Nęcka (1998)

- **Strategie rozwijania zdolności**

- **Wcześniej** np. przyspieszenie obowiązku szkolnego, możliwość promocji w trakcie roku szkolnego, możliwość wcześniejszego ukończenia szkoły
- **Więcej** np. przygotowanie do konkursów i olimpiad, możliwość udziału w zajęciach na uczelniach wyższych, zajęcia dodatkowe, system stypendialny, pomoc ze strony fundacji i stowarzyszeń, obozy, warsztaty, sesje naukowe
- **Inaczej** np. indywidualny program i tok nauki, indywidualizacja procesu dydaktycznego - zadania asystenckie, zdania dodatkowe, udział w prowadzeniu lekcji, wsparcie psychologiczno-pedagogiczne
- **Lepiej i mądrzej** np. rozwijanie umiejętności twórczego myślenia, stosowanie metod aktywizujących, doskonalenie zawodowe.

- **Kompetencje kluczowe**

Połączenie wiedzy, umiejętności i postaw odpowiednich do sytuacji. Kompetencje kluczowe to te, których wszystkie osoby potrzebują do samorealizacji i rozwoju osobistego.

Ustanowiono osiem kompetencji kluczowych:

- a. porozumiewanie się w języku ojczystym;
- b. porozumiewanie się w językach obcych;
- c. kompetencje matematyczne i podstawowe kompetencje naukowo-techniczne;

- d. kompetencje informatyczne;
- e. umiejętność uczenia się;
- f. kompetencje społeczne i obywatelskie;
- g. inicjatywność i przedsiębiorczość;
- h. świadomość i ekspresja kulturalna.

Kompetencje kluczowe uważane są za jednakowo ważne, ponieważ każda z nich może przyczynić się do udanego życia w społeczeństwie wiedzy. Zakresy wielu spośród tych kompetencji częściowo się pokrywają i są powiązane, aspekty niezbędne w jednej dziedzinie wspierają kompetencje w innej. Dobre opanowanie podstawowych umiejętności językowych, czytania, pisania, liczenia i umiejętności w zakresie technologii informacyjnych i komunikacyjnych (TIK) jest niezbędną podstawą uczenia się; umiejętność uczenia się sprzyja wszelkim innym działaniom kształceniowym. Niektóre umiejętności, takie jak - krytyczne myślenie, kreatywność, inicjatywność, rozwiązywanie problemów, ocena ryzyka, podejmowanie decyzji i konstruktywne kierowanie emocjami - są istotne we wszystkich ośmiu kompetencjach kluczowych. (Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady, 2006)

- **Diagnoza uzdolnień**

Wieloaspektowe badanie różnic jakościowych i ilościowych w uzdolnieniach uczniów

z wykorzystaniem odpowiednich narzędzi diagnostycznych. W diagnozie stosuje się dwa kryteria rozpoznawania uzdolnień:

- psychologiczne - które opiera się na badaniu poziomu inteligencji, zdolności specjalnych ucznia oraz cech charakteru i osobowości;
- psychopedagogiczne – które opiera się na badaniu osiągnięć ucznia

- **Test diagnozy uzdolnień kierunkowych uczniów**

- **Testy dydaktyczne** – rodzaj sprawdzianu pisemnego, polegający na rozwiązaniu w warunkach standardowych określonej liczby zadań, przy ustalonych z góry poprawnych odpowiedziach. Miarą wartości testu jest jego trafność, rzetelność, obiektywność i praktyczność. Celem każdego testu dydaktycznego jest mierzenie osiągnięć uczniów.

- **Testy psychologiczne** - zbiór zadań, które stawiamy przed badanym i na podstawie wyników wnioskujemy o nasileniu danej cechy, stanu czy procesu.

- **Metoda projektu**

W tradycyjnym rozumieniu metoda projektu to jedna z metod nauczania, zaliczana do metod praktycznych, aktywizujących, problemowych, polegająca na samodzielnym realizowaniu przez uczniów zadania przygotowanego przez nauczyciela lub w porozumieniu z uczniami na podstawie wcześniej ustalonych założeń.

Metoda projektu w rozumieniu innowacyjnym (zastosowanym w projekcie DiAMEnT) to jedna z metod nauczania oparta na PBL (problem based learning – uczenie się na bazie problemu / uczenie się w oparciu o problem), strategii edukacyjnej, która cechuje się tym, że uczniowie uczą się przez rozwiązywanie problemu. Metoda projektu jest więc ściśle związana z nauczaniem problemowym (jest metodą problemową). Uczniowie realizują projekt edukacyjny nie dla uzyskania określonego produktu, choć on też odgrywa ważną rolę, ale dla rozwiązania problemu, a poszukiwanie tego rozwiązania pozwoli im nabyć określone umiejętności i poszerzyć wiedzę z danego obszaru. Istotnym elementem tej metody jest sformułowanie problemu do rozwiązania. Temat projektu powinien mieć formę pytania problemowego, szeroki zakres (tak, by można go rozpisnąć na szereg problemów szczegółowych, nad którymi będą pracować uczniowie), odnosić się do rzeczywistości, mieć odniesienia społeczne, uwzględniać przyszłość, umożliwiać wywołanie związku emocjonalnego, integrować wiedzę, a nie treści, skupiać się na poszukiwaniu, które pozwoli na generowanie umiejętności i wiedzy.

Wyznaczniki projektu jako metody nauczania

- ma określone cele,
- efektem działań uczniów jest rozwiązanie problemu,
- ma wyznaczone terminy realizacji poszczególnych zadań i całości przedsięwzięcia,
- ma określonych realizatorów poszczególnych zadań,
- rezultaty prezentowane są publicznie.

- **Problem Based Learning (PBL)**

Nauczanie poprzez rozwiązywanie problemów. Według Howarda Barrowsa, twórcy idei PBL, metodę tę charakteryzuje 6 składników:

- jest skoncentrowana na uczniu;
- uczniowie pracują w małych grupach;
- nauczyciel pełni rolę facylitatora – wspomaga proces komunikacji wewnątrz grupy, motywuje do pracy;
- grupy pracują nad rozwiązaniem zadań praktycznych;
- uczniowie rozwijają podczas pracy umiejętności miękkie (na umiejętności te składa się między innymi asertywność, zdolności interpersonalne, zdolności radzenia sobie ze stresem i presją czasu, czy kompetencje przywódcze);
- uczniowie zdobywają narzędzia i informacje poprzez pracę w grupie i indywidualne zaangażowanie. □

Jest to metoda skoncentrowana na odbiorcy – czyli uczniu. Proces nauczania według filozofii PBL jest ściśle związany z obecnością problemu, zadania, które należy rozwiązać. Wiedza jest ukryta w zadaniu, a cele kształcenia są realizowane podczas prac nad jego rozwikłaniem. Uczniowie w zespołach pracują nad rozwiązaniem praktycznego zagadnienia modelującego pewne elementy rzeczywistości. PBL jest metodą kształcenia – uczenia się opartą zarówno na współpracy w zespole, jak i na pracy indywidualnej. Jest metodą stymulującą poszukiwanie informacji i jej przetwarzanie. Zmusza do refleksji, do krytycznej oceny i do wartościowania zdobytych elementów wiedzy pod kątem ich efektywności i przydatności do rozwiązania problemu.

Praca ucznia nad projektem służy kreatywności, działa inspirująco i uczy odpowiedzialności. Wykładowca występuje w roli opiekuna – pomaga w podejmowaniu decyzji, pracuje nad starannym doбором tematów zadań i steruje stopniem ich trudności. Pełni rolę życzliwego przewodnika organizującego w początkowej fazie prace nad projektem, następnie moderatora zawsze gotowego wspomóc uwagami grupę, ale nigdy nie podającego gotowych rozwiązań. □

Efekty pracy zespołów projektowych prezentowane są publicznie. Ocena jest dyskutowana wspólnie przez wszystkich uczniów i nauczyciela. □

Cechą charakterystyczną metody PBL jest przejrzystość zadania i wspólna dla całego zespołu determinacja w realizacji celu. Już w trakcie fazy wstępnej, przy analizie problemu, uczniowie omawiają wspólnie, jakie umiejętności i jakiego typu wiedza będzie im potrzebna. Cele nie są im narzucane. Uczniowie sami je odnajdują i traktują je jako osobiste ścieżki wyznaczające drogę do rozwiązania zagadnienia. Problemy zawsze są autentyczne, przedstawiające praktyczne zadania, nierzadko typu optymalizacyjnego czy udoskonalającego. □

PBL wspomaga ucznia w utożsamieniu się z zadaniem, zapewnia refleksję nad zdobytą wiedzą i procesem poznawczym, pobudza do weryfikacji i wymiany pomysłów i idei. □

Ponieważ problemy są środkiem/narzędziem do rozwoju umiejętności, stąd efektami kształcenia są:

- twórcze i krytyczne myślenie,
- rozpoznanie i rozwiązywanie kompleksowych, rzeczywistych problemów poprzez znalezienie i ocenę dostępnych poza środowiskiem szkolnym zasobów,
- efektywna praca w grupie,
- komunikacja interpersonalna, akceptowanie odmiennych od własnego punktów widzenia,
- zastosowanie zdobytych umiejętności intelektualnych do uczenia się ustawicznego,
- adaptacja do zmiany i uczestnictwa w niej,
- podejmowanie racjonalnych decyzji w nowych sytuacjach,
- stosowanie podejścia holistycznego, całościowego,
- identyfikowanie własnych słabych i silnych stron.

- **Projekt edukacyjny**

Jest to zadanie problemowe z określonymi celami, długoterminowe, realizowane indywidualnie lub w zespole pod nadzorem nauczyciela, w ściśle określonym czasie, polegające na samodzielnym i dogłębnym zbadaniu danego problemu i zaprezentowaniu rozwiązania. Może być powiązany

z realizacją programu nauczania jednego lub wielu przedmiotów, może też wykraczać poza program.

- **Pytanie napędzające** (*driving question*)

Problem do rozwiązania postawiony w postaci pytania problemowego, nad którym pracują uczniowie w zespole projektowym. Pytanie powinno mieć na tyle szeroki zakres, aby dało się je rozpisać na szereg pytań szczegółowych, pomocnych w realizacji projektu.

- **Kryteria oceny projektu**

Mierniki służące do sformułowania oceny projektu. Powinny dotyczyć wszystkich etapów realizacji projektu oraz uwzględniać współpracę w zespole. Należy je określić przed rozpoczęciem wykonywania działań projektowych. Uczniowie powinni brać udział w formułowaniu tych kryteriów i przed rozpoczęciem pracy mieć pełną świadomość, co w projekcie jest ważne i co będzie podlegać ocenie.

- **Rodzaje projektów**

Projekty edukacyjne dzielimy na kilka kategorii, a kryteriami podziału są:

- zakres,
- podział pracy,
- cel projektu,
- forma pracy uczniów,
- struktura projektu.

Ze względu na zakres

- **Projekty przedmiotowe/problemowe**

Tematyka obejmuje zakres jednego przedmiotu/ jednorodnego problemu. Celem takiego projektu jest zaznajomienie z nową tematyką lub porządkowanie nabytej wiedzy i umiejętności, albo też rozszerzenie tematyki zajęć o zagadnienia pozaprogramowe. Zazwyczaj projekty te prowadzone są przez nauczyciela jednego przedmiotu.]

- **Projekty międzyprzedmiotowe**

Mają integrować wiedzę i umiejętności z różnych przedmiotów. Celem takiego projektu jest zwykle analiza problemu z różnych punktów widzenia, co zwiększa praktyczny wymiar projektu. Projekty tego typu prowadzone przez jednego nauczyciela, ale przy współdziałaniu (konsultacjach) z innymi nauczycielami.

Ze względu na podział pracy

- **Projekty indywidualne** – realizowane przez jednego ucznia
- **Projekty grupowe** – realizowane przez grupę uczniów z wyraźnym podziałem zadań.

Ze względu na cele projektu

- **Projekty badawcze**

Polegają na zebraniu i usystematyzowaniu przez uczniów informacji w odniesieniu do wybranego problemu, opracowaniu danych, wyciągnięciu wniosków, będących rozwiązaniem problemu i prezentacji efektów. Ważnym elementem projektu badawczego jest sposób sformułowania problemu, który postawi ucznia w roli badacza.

- **Projekty działania lokalnego**

Podjęcie długoterminowego działania na rzecz klasy, szkoły, środowiska lokalnego.

Ze względu na formę pracy uczniów

- **Projekty jednorodne**

Projekty wykonywane przez uczniów lub zespoły w takim samym czasie, polegające na wykonaniu takiego samego zadania, obejmującego cały zakres tematyki projektu.

- **Projekty zróżnicowane**

Projekty wykonywane przez zespoły uczniowskie realizujące różne zadania, składające się na całość tematyki projektu, wykonywane jednocześnie lub rozłożone w czasie.

Ze względu na strukturę projektu

- Projekty silnie ustrukturyzowane

Projekty, w których nauczyciel podaje temat i określone wymagania, szczególnie dotyczące zakresu projektu i spodziewanych rezultatów.

- Projekty słabo ustrukturyzowane

Projekty, które pozostawiają uczniom swobodę w wyborze tematu i zakresu projektu, określeniu sposobów realizacji oraz efektów i ich prezentacji.

• Centrum Wspierania Uczniów Zdolnych

Centrum Wspierania Uczniów Zdolnych – placówka, w której organizowane są zajęcia pozaszkolne dla uczniów z różnych etapów kształcenia o poznawczych uzdolnionych kierunkowych. Na zajęcia są kierowani tylko uczniowie zdiagnozowani, zajęcia są realizowane w oparciu o specjalnie opracowane programy dla uczniów zdolnych z wykorzystaniem metody projektu i strategii PBL, a prowadzący są przygotowani do ich realizacji.

• Zajęcia pozaszkolne dla uczniów zdolnych

Zajęcia realizowane poza strukturą zajęć szkolnych (np. w CWUZ) dla zdiagnozowanych uczniów zdolnych zorganizowanych w grupy o podobnych uzdolnieniach kierunkowych. Celem zajęć prowadzonych przez wyspecjalizowaną kadrę jest rozwijanie uzdolnień kierunkowych uczniów poprzez realizację specjalnych programów z zastosowaniem odpowiednich metod.

• Zajęcia pozalekcyjne

Według W. Okonia to nieobowiązkowa wykonywana w czasie wolnym działalność uczniów w obrębie szkoły obejmująca zajęcia w organizacjach młodzieżowych, kołach zainteresowań, świetlicy, sali gimnastycznej lub na boisku czy w ogrodzie szkolnym. Zajęcia organizowane przez szkołę, odbywające się w szkole lub poza jej terenem, mają charakter fakultatywny,

nie są częścią obowiązkowego programu szkolnego, a udział w nich jest dobrowolny.

Zajęcia realizowane w kołach zainteresowań, masowych zajęciach kulturalnych, sportowych, a ich celem jest rozwijanie i rozbudzanie zainteresowań uczniów oraz zagospodarowanie ich wolnego czasu.

Spis treści:

Słowo wstępne	2
Założenia dydaktyczno-wychowawcze programu	4
Moduły projektowe	9
Moduł I – Mój wizerunek	10
Moduł II – Ratujmy świat	13
Moduł III – Pieniądze rządzą światem	16
Moduł IV – Wojna i pokój	19
Moduł V – Wynalazki zmieniają oblicze świata	22
Moduł VI – Jemy to co lubimy, czy lubimy to co jemy?	24
Moduł VII – Świat filmu	27
Moduł VIII – Nie ma życia bez muzyki	29
Moduł IX – Kto się boi sztuki współczesnej?	31
Moduł X – Zmiany demograficzne na świecie	33
Słownik terminów związanych z systemem wspierania uczniów zdolnych	35